

ŠTRKOVÁ FORMÁCIA PRI VARHAŇOVCIACH
(VÝCH. SLOVENSKO)

(Ruské a francúzske resumé)

Pri geologických mapovacích prácach konaných v letných mesiacoch r. 1949 v Košickej kotline som pozoroval, že veľká časť mapovaneho územia, rozprestierajúceho sa južne od Prešova, je pokrytá komplexom štrkových súvrství, ktoré tu vystúpajú ako najmladší sediment.

Pri štúdiu štrkovej formácie v Košickej kotline som zistil, že tieto štrkové komplexy nie sú rovnaké, teda ani vekové si neodpovedajú.

V štrkoch, vystupujúcich pri Varhaňovciach — dedinka, ležiaca na JJV od Prešova na západnom úpätí Slánskych hôr — zistil som úlomky morských mäkkýšov. Na základe porovnania petrografického materiálu a na základe stratigrafického postavenia vzhľadom na podložné a nadložné súvrstvia usudzujem, že štrky od Varhaňoviec treba odlišiť od štrkov tzv. košickej štrkovej formácie, vyvinutej na ľavom brehu Hornádu na východ a juhovýchod od Košíc. Štrky pri Varhaňovciach obsahujú viac piesočných šošoviek a najmä organické zvyšky, ktoré sa mi nepodarilo nájsť v košickej štrkovej formácii. Usudzujúc podľa toho dá sa bezpečne zistiť, že štrky pri Varhaňovciach sú morským sedimentom, kým košická štrková formácia je skôr sedimentom sladkovodným.

V štrkoch pri Varhaňovciach som našiel zvyšky lamelibranchiát, síce zle zachované, morským príbojom a diagenetickými pochodmi značne poškodené, ale predsa ich možno rodovo určiť. Sú to:

Pecten sp.*Ostrea* sp.

Pri skúškach na mikrofaunu som zistil, že v šošovkách jemných pieskov, ktoré tvoria nesúvislé polohy v štrkoch, nachádzajú sa ihlice kremitých húb. Okrem týchto je zastúpená fauna foraminifer. Podarilo sa mi tu zistiť tieto druhy:

Polysiomella obtusa d'O r b.*Textularia nussdorfensis* d'O r b.

Globigerina bulloides d'Orb.

Globigerina sp.

Všetky tu najdené formy sú premiestňovaním ešte v mori značne poškodené. Nápadný je nedostatok miliolíd, čo sa dá vysvetliť tým, že miliolidy majú schránku veľmi jemnú a málo odolnú oproti nárazom, preto boli pri prenose rozdrvené. Ostrakody nie sú vôbec zastúpené; to dokazuje, že morské vody v tejto oblasti mali normálnu slanosť. Podľa zvyškov uvedenej fauny sa dá predpokladať, že štrky od Varhaňoviec sú plytkovodnou pobrežnou faciou *tortonského mora*, ktoré sa rozprestieralo v oblastiach južnejších, prípadne juhovýchodnejších.

Štrky pri Varhaňovciach ležia diskordantne na iloch, ktoré považujem za totožné s *ilmi solonosnej formácie* od Prešova. Odkryv v týchto iloch môžeme pozorovať v neďalekom potoku, ktorý preteká dedinou Varhaňovce a vyerodoval svoje koryto v štrkoch až na ilovité podložie.

Štrky od Varhaňoviec, ktoré sú zrejme morského pôvodu, považujem za staršie ako tzv. *košickú štrkovú formáciu*, ktorá je bez organických zvyškov.

Pokiaľ ide o materiál a veľkosti zvariakov, tvoriacich štrky pri Varhaňovciach, môže sa povedať, že sú veľmi rôznorodé. Vyskytujú sa tu zvariaky veľkosti päste, veľkosti orecha, ale nájdú sa i šošovky veľmi jemných pieskov. Práve tieto polohy pieskov sú dôležité z toho dôvodu, lebo v nich sa nachádza vyššie opísaná mikrofauna. Hrúbka celého tohto štrkového komplexu je značná, miestami dosahuje až štyridsať m. Väčšiu časť v nich tvoria zvariaky kremeňa, kremencov, okrem toho vyskytujú sa tu aj kremité pieskovce, pochádzajúce pravdepodobne z flyšového pásma. Boly tu najdené aj zvariaky rohovcov čiernej farby, zvariaky kryštalických hornín aj kryštalických bridlic. Zriedkavejšie sa vyskytujú zvariaky vápencov. Všetky zvariaky sú dokonale obrúsené, z čoho sa dá predpokladať, že boli dlhú dobu vystavené transportu, kým sa usadili v týchto miestach.

Spodný člen tortonských štrkov od Varhaňoviec tvoria lavice slepencov, složených z tých istých hornín ako štrky v ich nadloží.

14. XII. 1950

*Geologicko-paleontologický ústav Slovenskej univerzity,
Bratislava*

ГАЛЕЧНИКИ ОКРЕСТНОСТЕЙ СЕЛ. ВАРГАНОВЦЫ
(ВОСТОЧНАЯ СЛОВАКИЯ VARHAŇOVCE)

Резюме

В кошицкой депрессии, между г. Кошицы и г. Пряшев, наблюдаются интересные серии галечников. В окрестностях г. Кошицы они не содержат окаменелостей, являются, повидимому, континентальными, и по своему возрасту моложе отложений тортонского яруса.

Около дер. Варгановцы развиты галечники подобного характера, но тут они лежат несогласно на гельветском шпилье; над ними находится андезитовая формация Пряшевских гор. Мне посчастливилось обнаружить в них фауну, состоящую из обломков морских моллюсков и фораминифер. Я отношу эти морские галечники к нижнему тортону.

14. XII. 1950

*Геологическо-палеонтологический кабинет
Словацкого университета, Братислава*

JOZEF ŠVAGROVSKÝ

LES CAILLOUTIS DE VARHAŇOVCE
(SLOVAQUIE ORIENTALE)

Résumé

Parmi les formations tertiaires de la dépression de Košice en Slovaquie orientale on trouve des cailloutis qui présentent un intérêt particulier. Dans les environs-mêmes de Košice, ces cailloutis sont plus jeunes que le Tortonien, ne contiennent pas de fossiles et semblent être d'origine continentale. Près du village Varhaňovce on observe des cailloutis rappelant ceux des environs de Košice. Toutefois ils reposent en discordance sur le Schlier helvétique et sont recouverts par la formation andésitique tortonienne supérieure des montagnes de Prešov. J'ai eu la chance d'y trouver des fragments de Mollusques marins et des Foraminifères. Je suppose que ces cailloutis sont d'âge tortonien inférieur.

14. XII. 1950

*Laboratoire de géologie et de paléontologie
de l'Université slovaque, Bratislava*